

Kamusal Alanların Mekânsal Kalite Parametreleri Temelinde Görsel Peyzaj Değerinin Belirlenmesi: İstanbul/ Maltepe Örneği

Meltem COŞANER TONYALI¹ , Tuğba KİPER^{2*}

¹*İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İstanbul, Türkiye*

²*Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Tekirdağ, Türkiye*

Geliş: 24.05.2024, Kabul: 25.06.2024, Yayınlanma: 03.10.2024

ÖZ

Kamusal alanlar; estetik, rekreasyon, miras değerleri ile kentsel kimlik ve kalitenin temel bileşenidirler. Kamusal alanlara yönelik kimlik ve kalitenin değerlendirilmesinde de görsel algıya dayalı mekansal tercihler belirleyici olmaktadır. Bu kapsamda çalışmada “Kamusal alanlarda görsel kimlik ve mekansal kalite ilişkili olup, görsel algıya dayalı olarak memnuniyet düzeyinin analiz edilmesi mekansal kalitenin belirlenmesinde etkilidir” hipotezi çerçevesinde İstanbul/Maltepe İlçesi özelinde kamusal alanların geçmiş ve günümüz görüntülerine dayalı olarak görsel peyzaj kalitesinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla; “Kamusal alanlarda mekansal kaliteye dayalı parametreler ile görsel peyzaj nasıl ilişkilendirilebilir?” ve “Kamusal alanlarda mekansal kalite unsurlarının tanımlanmasına dayalı olarak görsel kalite nasıl değerlendirilebilir?” sorularına yanıt aranmıştır. Çalışma, mekansal kalite parametrelerine dayalı olarak geliştirilen görsel kalite değerlendirmesi ana yöntemi kurgusu çerçevesinde Likert Ölçeği kullanılarak bir fotoğraf anketi yaklaşımı esasına dayandırılmıştır. Bu çerçevede İstanbul/Maltepe İlçesi özelinde kamusal alanların geçmiş ve günümüz görüntülerine dayalı olarak uzman grubu tarafından görsel açıdan düşük-orta-yüksek nitelikli peyzajlar belirlenmiş, mekansal kalite parametreleri ile görsel algıya dayalı tercihler arasındaki ilişkiler saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kamusal alan; Mekânsal kalite; Görsel peyzaj; İstanbul/Maltepe

Determination of Visual Landscape Value of Public Spaces Based on Spatial Quality Parameters: Istanbul/ Maltepe Case

ABSTRACT

Public spaces, with their aesthetic, recreational and heritage values, are fundamental components of urban identity and quality. Spatial preferences based on visual perception are also decisive in the evaluation of the identity and quality of public spaces. In this context, within the framework of the hypothesis “Visual identity and spatial quality are related in public spaces, and analyzing the level of satisfaction based on visual perception is effective in determining spatial quality”, the study aims to determine the visual landscape quality of public spaces in Istanbul/Maltepe district based on past and present images. For this purpose; “How can spatial quality-based parameters and visual landscape be related in public spaces?” and “How can visual quality be evaluated based on the definition of spatial quality elements in public spaces?”. The study is based on a photo survey approach using a Likert scale within the framework of the main method of visual quality assessment developed on the basis of spatial quality parameters. In this framework, low-medium-high quality landscapes were identified by the expert group based on past and present images of public spaces in Istanbul/Maltepe district, and the relationships between spatial quality parameters and preferences based on visual perception were determined.

Keywords: Public space; Spatial quality; Visual landscape; Istanbul/Maltepe

1. GİRİŞ

Kamusal alanlar; Ringas vd, (2011) tarafından; tarihsel süreçte toplumsal belleğin fiziksel olarak üretildiği alanlar olarak tanımlanmaktadır (Ringas vd., 2011). Kamusal alanlar; sokak, cadde gibi çizgisel alanlar ile meydan, park alanları gibi geometrik biçimli boşluklar da dahil olmak üzere bireylerin günlük ve sosyal yaşamlarında erişebilecekleri açık alanlardır. Bu alanlar, kentsel peyzajın bir parçası olup; estetik, rekreasyon, miras değerleri ile kentsel kimlik ve kalitenin temel bileşenidirler (Nadal, 2000; Kürkçüoğlu ve Ocağcı, 2015; Guan, 2023). Kamusal alanlara yönelik kimlik ve kalitenin değerlendirilmesinde görsel algıya dayalı mekansal tercihler belirleyici olmaktadır. Bununla birlikte, modern Dünyada yaşam koşullarındaki iyileşmelerle birlikte bireylerin kamusal alan kalitesine ilişkin beklentileri de değişim göstermiştir. Mekânsal kalite değerlendirmeleri, anket ile güzellik değerlendirmesi gibi yöntemlerle ölçülerek, öznel duygulara dayandırılmıştır (Zhou vd., 2021; Hu vd., 2023). Lynch (1984)'in bir kentin deneyim ve algı yoluyla anlamaya yönelik unsurlarını (yollar, kenarlar, bölgeler, düğümler ve işaretler) ortaya koyduğundan beri de, birçok çalışmada kullanıcıların kente ilişkin görsel faktörlere yönelik öznel algıları arasındaki ilişki konu alınmıştır (Lynch,1984; Ivanov, 2017; Ai vd., 2024).

Subiza-Pérez vd. (2019) ile Ebenberger ve Arnberger (2019) da; kentsel peyzaj çalışmalarında, görsel algı ve görsel tercihin daha fazla ilgi çektiğini belirtmişlerdir. Peyzajın algılanan çevreyi temsil etmesinden kaynaklı peyzaj kalite değerlendirmelerinin genellikle görsel algıya dayalı olduğunu vurgulamışlardır (European Council, 2000; Gavriliadis vd., 2016). Algılamada görsel algıya vurgu yaparak, insanın görme duyusunun baskın olduğundan ve gözlerin çevresel uyaranları algılayan sensörler olduğunu belirtmiştir (Misthos vd., 2023). Görsel algı, manzaraların (tercih) deneyimlenmesi ve takdir edilmesinin temeli olup, mekansal özelliklerin tanımlanmasında ve değerlendirilmesinde önemli bir araç olarak tanımlanmıştır (Nijhuis ve Reitsma 2011). Vlad (2009); peyzaj güzelliğinin değerinin insanların görsel algısına bağlı olduğunu belirtmiştir. Perovic ve Folic (2012) de; kaliteli kentsel alanların geliştirilmesi için çok boyutlu algısal analizlerin geliştirilmesinin önemini vurgulamıştır. Qi vd. (2023) de çalışmalarında; görsel faktörlerin, çevresel memnuniyet ve kentsel peyzaj kalitesini etkileyen en kritik faktörler olduğunu belirtmişlerdir. Bununla birlikte Perovic ve Folic (2012) ile Dai (2021)'in çalışmalarında; kentsel çevrenin önemli bir yansıması olarak görsel alanın, bireylerin kentsel peyzaja ilişkin görsel algısını belirttiği ve görsel algının, insanlar ve kent arasında etkileşim yarattığı vurgulanmıştır. Görsel peyzaj araştırmalarının, peyzaj mekanının mekansal-görsel yönlerine ilişkin bilginin geliştirilmesinde önemli bir araç olduğunu vurgulamıştır (Nijhuis vd., 2011). Aşur (2022) da çalışmasında; kullanıcıların görsel peyzaj tercihlerinin belirlenmesinin, kentsel alanlarda mekan kalitesinin ölçülmesindeki önemli göstergelerden biri olduğunu belirtmiştir. Sharma (2020) de; kamusal alanların görsel kimliği ile mekansal kalitesinin ilişkili olduğunu vurgulamıştır. Bununla birlikte bir çok çalışma da, görsel peyzaj temelli çalışmaların, mekansal tercihlerin temelini oluşturduğunu vurgulanmıştır (Nijhuis vd., 2011; Zhou vd., 2021; Aşur, 2022; Hu vd., 2023). Öyle

ki; insanlar hoş olarak algıladıkları ortamlarda iyi yaşarlar ve insan refahı kentsel mekanın fiziksel özelliklerinden etkilenir. Dolayısıyla da, görsel faktörler ile çevresel memnuniyet ve kentsel peyzaj kalitesi arasında ilişki bulunmaktadır (Nasar, 1990; Jana ve De, 2015; Gavrilidis vd., 2016; Wartmann vd., 2021). UNESCO Tarihi Kentsel Peyzaj Tavsiye Kararında da peyzajın görsel karakterini koruma ve geliştirme amacını içeren stratejiler ve planlama politikaları kapsamında, manzara-algısal bakış açısı yaklaşımı hedeflenmiştir (UNESCO, 2011; Cassatella, 2011). Birçok ülke de; peyzajın görsel algısına yönelik göstergeler geliştirmiştir (Tudor ve England, 2014; Fairclough vd., 2018).

Jin vd. (2023), çalışmalarında; görsel algı temelli çalışmaların, farklı kentsel tasarım stratejilerinin geliştirilmesinde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Vukomanovic vd. (2018) de; insanların çevre ile kurdukları görsel bağlantıların, peyzaj planlama ve yönetiminde önemli olduğunu vurgularken Swietek ve Zumwal (2023) de; görsel peyzaj kalitesinin, kentsel gelişim ve mekansal planlama için rehber niteliği taşıdığını ortaya koymuştur. Carmona vd. (2010) ise; ayırt edici fiziksel ve/veya görsel özelliklerin tanınmasının, yer kimliğinin daha ileri düzeyde değerlendirilmesinde araç olduğunu belirtmiştir. Zulestari vd. (2018) de görsel kaliteyi, kent estetiği, karakteri ve kimliği ile ilişkilendirmiştir. Bununla birlikte bir çok çalışmada; görsel peyzaj kalitesi ile memnuniyet düzeyi ve yaşam kalitesi ilişkilendirilmiştir (Falihin ve Hanita 2016; Kerebel vd., 2019). Öyle ki Stamps (2004) de; görsel peyzaj kalitesinin, bireylerin kentsel çevreye yönelik beğenilerini önemli ölçüde etkilediğini belirtmiştir. Mohamed vd. (2012) de; görsel kalitenin, olumlu ya da olumsuz tercihlerle ilişkili olduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda, toplumun görsel çevreye ilişkin izlenimi; mekanın anlamını güçlendirerek aidiyet hissinin oluşumunda önemli bir etki oluşturmaktadır (Sottini vd., 2018). Diğer taraftan Yun ve Malek (2024) görsel kimliğin, bir şehrin farkındalığını ve etkisini artırdığını belirtmiş olup, Johansson vd. (2015) ile Tang ve Long (2018) de kentsel imaj ile algılanabilirliği ilişkilendirmişlerdir.

Ülkemiz özelinde hazırlanan “Kentsel Tasarım Rehberleri”nde de; algısal ve görsel boyutun, tasarım sürecini oluşturan boyutlar arasında yer aldığı vurgulanmıştır (Kentsel Tasarım Rehberi, 2016). Ulusal kalkınma plan yaklaşımında da; yaşam kalitesi-mekân ilişkisi çerçevesinde kentsel dönüşüm hedefleri içerisinde estetik boyut dikkate alınmıştır (Onuncu Kalkınma Planı, 2013). Foster (2003) de sürdürülebilir tasarımda estetik duyarlılığa atıf yapmıştır.

Bu doğrultuda çalışmada kamusal alanlara yönelik kimlik ve kalitenin değerlendirilmesinde de görsel algıya dayalı mekansal tercihler belirleyici olmaktadır. Bu kapsamda çalışmada “Kamusal alanlarda görsel kimlik ve mekansal kalite ilişkili olup, görsel algıya dayalı olarak memnuniyet düzeyinin analiz edilmesi mekansal kalitenin belirlenmesinde etkilidir” hipotezi çerçevesinde İstanbul/Maltepe İlçesi özelinde kamusal alanların geçmiş ve günümüz görüntülerine dayalı olarak görsel peyzaj kalitesinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla; “Kamusal alanlarda mekansal kaliteye dayalı parametreler ile görsel peyzaj nasıl

Çalışma alanı, genel olarak yükselti farklılıklarının görülmediği, düze yakın bir eğimin hakim olduğu bir görünüme sahiptir (Uzun, 2021). Alan, seçiminde; D-100 karayolunun yapay eşik oluşturması, deniz ve kıyısının doğal eşik oluşturması, toplumsal-mekansal-tarihsel-kültürel yapısının çeşitlilik göstermesi ve nüfus yoğunluğu durumu etken olmuştur.

Çalışma kapsamında; geçmiş ve günümüz görsellerini içeren fotoğraflar, görsel peyzaj analizi değerlendirme parametreleri ve alt ölçütlerinden oluşan anket formları ile verilerin analiz edilmesi ve görselleştirilmesinde kullanılan Excel, SPSS istatistik programları ile ArcGIS ve Photoshop programları da ikincil materyaller olarak kullanılmıştır.

2.2. Yöntem

Görsel kalite değerlendirmeye dayalı olarak geliştirilen çalışma ana yöntem süreci; mekânsal kalite göstergelerine dayalı olarak geçmiş ve günümüz görselleri ile uzman grubunun mekânsal tercihlerine yönelik algısını belirlemeye yardımcı olan görsel anket tekniği çerçevesinde oluşturulmuştur. Geliştirilen yöntem süreci; geçmiş ve günümüz görsellerini içeren fotoğrafların çekimi ve seçilmesi, mekânsal kalite odaklı parametrelerin belirlenmesi, uzman grubun belirlenmesi, görsel anket tekniğinin uygulanması, verilerin istatistiki açıdan analiz edilmesi ile sonuç ve önerilerin geliştirilmesi olmak üzere altı temel aşamada yürütülmüştür.

Mekansal algıya ilişkin birçok çalışmanın ana materyalini fotoğraflar oluşturduğu için (De Lucio vd., 1996; Dodman, 2004; Alani, 2009), ilk aşamada; alanın geçmiş ve günümüz görsellerini içeren fotoğrafların çekimi ve seçilmesi gerçekleştirilmiştir (De Lucio vd., 1996; Alan, 2009). Özellikle geçmiş ve günümüz fotoğraflarının bir arada kullanılması; uzmanların çalışma alanının süreç içindeki değişimini de gözlemleri ve fikir edinmelerini sağlamak için tercih edilmiştir. Geçmiş görsellerin seçiminde çalışma alanının tarihi süreç içerisindeki değişim dönemlerine ilişkin Maltepe İlçe Belediyesi arşivlerinden ve yayınlarından, çeşitli internet kaynaklarından elde edilen fotoğraflar etkili olmuştur. Günümüz görsellerinin seçiminde ise 2022 yılı bahar döneminde geçmiş görsellerin buldukları yerlerden çekilen fotoğraflar etkili olmuştur. Bunun paralelinde, görsel anket tekniğinde kullanılmak üzere 15 adet eski ve yeni fotoğraf seçilmiştir (Çizelge 1). Fotoğrafların seçiminde; geçmiş ve günümüz fotolarının aynı veya yakın lokasyonda olması, kullanım farklılıkları, geniş bakış açısı ve görüntü kalitesi gibi faktörler etken olmuştur.

Temel göstergelerin seçimi görsel kalite değerlendirmesinin temel belirleyicisidir (Lange ve Legwaila, 2012). Bu doğrultuda ikinci aşamada; mekânsal kalite odaklı parametreler belirlenmiştir. İlgili parametreler, PPS (Project for Public Spaces) ve Gehl'in geliştirdiği mekânsal kalite göstergeleri temelinde yeniden ele alınarak ulusal ve uluslararası ölçekli çalışmalardan yararlanılarak, dört ana başlık (sosyallik,

kullanım, bağlantı, konfor) ve sekiz alt ölçüt çerçevesinde geliştirilmiştir (Gehl, 1989; Project for Public Spaces, 2000) (Çizelge 2).

Çizelge 1: Görsel peyzaj değerlendirilmesinde kullanılan fotoğraflar.

	
G. 1: Altıntepe Mahallesi, Bostancı başı köprüsü 1900 yılı (Maltepe Belediyesi, 2022) ve günümüz	G. 2: Bağlarbaşı Mahallesi, Maltepe Tren İstasyonu 1900 yılı (Maltepe Belediyesi, 2022) ve günümüz
	
G. 3: Küçükyalı Mahallesi, Çamlık Gazinosu 1936 yılı görünüm (Url 3, 2022)	G. 4: Feyzullah Mahallesi, Mimar Sinan Caddesi 1940 yılı (Maltepe Belediyesi, 2022) ve günümüz
	
G.5: Feyzullah Mahallesi, Bağdat Caddesi 1940 yılı (Ünker,2013) ve günümüz	G.6: Küçükyalı Mahallesi, kayalıklar 1940 yılı (Url 1,2022) ve günümüz
	
G.7: Yalı Mahallesi, Süreyya Plajı 1955 yılı (Maltepe Belediyesi, 2022) ve günümüz	G.8: Bakireler Tapınağı 1955 yılı (Url 2,2022) ve günümüz
	
G.9: İdealtepe Mahallesi, Yerleşim alanı 1964 yılı (Url 4, 2022) ve günümüz	G.10: Yalı Mahallesi, Maltepe sahili 1970 yılı (Ünker,2013) ve günümüz

Çizelge 1: Devamı

	
G.11: Yah Mahallesi, Feyzullah Efendi Çeşmesi 1970 yılı (Maltepe Belediyesi, 2022) ve günümüz	G.12: Bağlarbaşı Mahallesi, Atatürk Caddesi 1975 yılı (Maltepe Belediyesi, 2022) ve günümüz
	
G.13: Çalışma alan sınırı E-5 yolu 1980 yılı (Url 5, 2022) ve günümüz	G.14: Feyzullah Mahallesi, Merkez camii çevresi 1980 yılı (Url 6, 2022) ve günümüz
	
G.15: Yah Mahallesi, Turgut Özal Bulvarı 1990 yılı (Ünker, 2013) ve günümüz	

Çizelge 2: Görsel peyzaj analizi değerlendirme parametreleri ve alt ölçütleri

Parametreler	Alt Parametreler	Açıklama	Kaynak
Konfor	Fiziksel Konfor	Kentsel donatılarda insan ölçüsüne uygunluk durumu	(Carmona, 2010; Project for Public Spaces, 2000; Gehl, 1989; Carr, 1992; Mehta, 2014; Cengiz Taşlı vd., 2023)
	Manzara Güzelliği	Estetik açıdan çekici (Renk, malzeme, doku, form ölçü açısından hoşnut olma) olma durumu	
Kullanım	Uyum	Alanın bulunduğu çevresiyle, yapısal öğelerin birbiriyle uyumlu bir birliktelik göstermesi ve mevcut öğeleriyle birlikte kimlik kazanması	(Clifton vd., 2018; İnceoğlu ve Aytuğ, 2009; Ewing ve Clemente, 2012; Kırkık Aydemir vd., 2022)
	Düzen	Alanın görsel açıdan düzenli unsurlara sahip olması	
Sosyallik	Çeşitlilik	Kullanım çeşitliliği	(Ewing ve Clemente, 2012; Moulert vd., 2013; Clifton vd., 2018; Anonim, 2018; Cengiz Taşlı vd., 2023)
	Etkileşim	Kamusal alanlar ile özel alanların ilişkili olması	
Bağlantı	Algılanabilirlik	Ayırt edici öğelerin ve alanda bulunan odak öğelerin varlığı	(Moulert vd., 2013; Tak, 2018; Kırkık Aydemir vd., 2022; Ardıçoğlu, 2024)
	Kütle/Boşluk Oranı	Yapılı ve boş alanların oransal açıdan uyumlu bir bütünlük göstermesi	

Uzman grubunun belirlenmesi aşamasında; İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Maltepe İlçe Belediyesi'nde görev yapan alanı yakından tanıyan planlama ve tasarım disiplinlerinden ilgili kişilerin oluşturduğu 21 kişi seçilmiştir. Uzman grubuna ilişkin profil Çizelge 3. de verilmiştir.

Görsel anket tekniğinin uygulanması aşamasının temelini; uzman grubunun belirlenen fotoğraflar (Çizelge 1) ile mekânsal kalite parametreleri (Çizelge 2) özelinde görsel tercihleri sorgulanmıştır. Öyle ki görsel tercih; insanın çevresiyle gözlenen etkileşiminin psikolojik bir değerlendirmesi ve önceliklendirilmesidir (Stamps, 2004; Fathi ve Masnavi, 2014). Farklı meslek gruplarından oluşan 21 adet uzman grubu tarafından, geçmiş ve günümüz görüntülerinden oluşan 15'er fotoğraf 4 ana parametre ile 8 alt ölçütten oluşan mekânsal kalite bileşenleri doğrultusunda 5'li Likert ölçeğinde 1 ile 5 (en düşük 1, en yüksek 5 olacak şekilde) aralığında çevrimiçi ortamda değerlendirilmiştir.

Çizelge 3: Uzman grubu profili

Ana ve Alt Değişken	Sayı	Ana ve Alt Değişken	Sayı	Ana ve Alt Değişken	Sayı			
Cinsiyet	Kadın	16	Yaş	30 – 35	12	Uzmanlık alanı	Peyzaj Mimarı	14
	Erkek	5		36 – 40	5		Mimar	3
Yaş			41 – 50	2	İç Mimar		2	
			51 ve +	2	Şehir Bölge Planlama		2	

Verileri analiz etmek için Excel ve SPSS istatistik yazılımı kullanılmış olup, uzman gruplarının uygunluk değerinin belirlenmesinde aritmetik ortalama değerleri temel alınmıştır. Aritmetik ortalamalar her bir fotoğrafta kullanılan parametre ve alt parametre için ayrı ayrı hesaplanarak uzman grubunun sayısal ifadeler üzerinde uygunluk değerleri analiz edilmiştir.

Sonuç ve önerilerin geliştirilmesi aşamasında; ankette yer alan her görüntüye ilişkin parametreler çerçevesinde verilen sayısal verilerin toplamı 840 puan üzerinden yüksek (560-840), orta (280-559), düşük (1-279) olacak şekilde kademelendirilerek görsel peyzaj analizi gerçekleştirilmiş ve ArcGIS ve Photoshop programları kullanılarak çizelge ve harita şeklinde sunulmuştur.

3. BULGULAR

3.1. Uzman Grubuna Uygulanan Görsel Anket Tekniğine İlişkin Bulgular

Uzman grubu, alan özelinde belirlenen 15 adet geçmiş ve günümüz görsellerini 8 alt parametre temelinde 5'li Likert ölçeği çerçevesinde puanlandırmıştır. Elde edilen veriler 15 adet görüntü için her parametreye ilişkin olarak aritmetik ortalama, standart hata ve standart sapma değerlerine yönelik tanımlayıcı istatistiki analizler çerçevesinde analiz edilmiştir. İlgili görsellerde en yüksek puan alan parametreler koyu siyah, en düşük alan parametreler kırmızı ile gösterilmiştir (Çizelge 4).

Çizelge 4 değerlendirildiğinde; en yüksek puanı (4, 20) 13 nolu görselin oluşturduğu konfora yönelik manzara güzelliği alt ölçütü parametresi almıştır. En düşük puanı ise 3 nolu görsel ile uyum (1,43) ve 3 ve 7 nolu görsel ile manzara güzelliği (1,43) alt ölçütleri almıştır.

Çizelge 4: Uzman grubuna ilişkin parametrelerin tanımlayıcı analizi

	Parametreler	Alt Parametreler	Min	Maks	Aritmetik Ort.	Std. Hata	Std. Sapma
Görüntü 1	Konfor	Fiziksel Konfor	1	3	2,33	0,126	0,577
		Manzara Güzelliği	1	4	1,95	0,189	0,865
	Kullanım	Uyum	1	4	1,76	0,181	0,831
		Düzen	1	4	1,95	0,201	0,921
	Sosyallik	Çeşitlilik	1	4	2,43	0,177	0,811
		Etkileşim	1	5	2,1	0,238	1,091
Bağlantı	Algılanabilirlik	1	5	2,38	0,32	1,465	
	Kütle/Boşluk Oranı	1	5	2,33	0,333	1,528	
Görüntü 2	Konfor	Fiziksel Konfor	1	5	2,86	0,287	1,315
		Manzara Güzelliği	1	5	2,33	0,279	1,278
	Kullanım	Uyum	1	5	2,38	0,271	1,244
		Düzen	1	5	2,76	0,257	1,179
	Sosyallik	Çeşitlilik	1	5	2,71	0,23	1,056
		Etkileşim	1	5	3,1	0,248	1,136
Bağlantı	Algılanabilirlik	1	5	3,1	0,257	1,179	
	Kütle/Boşluk Oranı	1	4	1,57	0,202	0,926	
Görüntü 3	Konfor	Fiziksel Konfor	1	3	1,43	0,163	0,746
		Manzara Güzelliği	1	3	1,43	0,163	0,746
	Kullanım	Uyum	1	3	1,43	0,13	0,598
		Düzen	1	4	1,52	0,178	0,814
	Sosyallik	Çeşitlilik	1	3	1,52	0,178	0,814
		Etkileşim	1	4	1,67	0,211	0,966
Bağlantı	Algılanabilirlik	1	4	2,67	0,222	1,017	
	Kütle/Boşluk Oranı	1	4	2,05	0,253	1,161	
Görüntü 4	Konfor	Fiziksel Konfor	1	4	2,10	0,168	0,768
		Manzara Güzelliği	1	5	2,57	0,254	1,165
	Kullanım	Uyum	1	5	2,95	0,271	1,244
		Düzen	1	5	2,86	0,261	1,195
	Sosyallik	Çeşitlilik	1	4	2,43	0,245	1,121
		Etkileşim	1	3	2,33	0,126	0,577
Bağlantı	Algılanabilirlik	1	4	1,95	0,189	0,865	
	Kütle/Boşluk Oranı	1	4	1,76	0,181	0,831	
Görüntü 5	Konfor	Fiziksel Konfor	1	4	2,38	0,189	0,865
		Manzara Güzelliği	1	4	1,90	0,168	0,768
	Kullanım	Uyum	1	4	2,19	0,203	0,928
		Düzen	1	3	2	0,195	0,894
	Sosyallik	Çeşitlilik	1	4	2,43	0,202	0,926
		Etkileşim	1	4	2,52	0,178	0,814
Bağlantı	Algılanabilirlik	1	4	2,24	0,217	0,995	
	Kütle/Boşluk Oranı	1	4	2,67	0,159	0,73	

Çizelge 4: Devamı

Görüntü 6	Konfor	Fiziksel Konfor	1	5	2,14	0,242	1,108
		Manzara Güzelliği	1	5	1,81	0,214	0,981
	Kullanım	Uyum	1	5	2,19	0,225	1,03
		Düzen	1	5	2,57	0,245	1,121
	Sosyallik	Çeşitlilik	1	5	2,81	0,264	1,209
		Etkileşim	1	5	2,19	0,281	1,289
Bağlantı	Algılanabilirlik	1	4	2,38	0,189	0,865	
	Kütle/Boşluk Oranı	1	4	1,86	0,221	1,014	
Görüntü 7	Konfor	Fiziksel Konfor	1	4	1,43	0,202	0,926
		Manzara Güzelliği	1	3	1,43	0,177	0,811
	Kullanım	Uyum	1	4	1,81	0,225	1,03
		Düzen	1	4	2,14	0,199	0,91
	Sosyallik	Çeşitlilik	1	4	2,14	0,27	1,236
		Etkileşim	1	5	2,14	0,21	0,964
Bağlantı	Algılanabilirlik	1	4	2,38	0,161	0,74	
	Kütle/Boşluk Oranı	1	4	1,76	0,181	0,831	
Görüntü 8	Konfor	Fiziksel Konfor	1	4	1,81	0,19	0,873
		Manzara Güzelliği	1	4	2,29	0,197	0,902
	Kullanım	Uyum	1	5	2,48	0,255	1,167
		Düzen	1	4	2,52	0,19	0,873
	Sosyallik	Çeşitlilik	1	3	2,1	0,153	0,7
		Etkileşim	1	4	2,38	0,189	0,865
Bağlantı	Algılanabilirlik	1	4	1,90	0,168	0,768	
	Kütle/Boşluk Oranı	1	4	2,19	0,203	0,928	
Görüntü 9	Konfor	Fiziksel Konfor	1	4	2,38	0,129	0,59
		Manzara Güzelliği	1	3	1,9	0,181	0,831
	Kullanım	Uyum	1	3	2,05	0,129	0,59
		Düzen	1	3	2,19	0,148	0,68
	Sosyallik	Çeşitlilik	1	5	2,67	0,187	0,856
		Etkileşim	1	5	2,86	0,221	1,014
Bağlantı	Algılanabilirlik	1	4	2,57	0,224	1,028	
	Kütle/Boşluk Oranı	1	3	2,33	0,144	0,658	
Görüntü 10	Konfor	Fiziksel Konfor	1	3	2,10	0,168	0,768
		Manzara Güzelliği	1	4	2,10	0,217	0,995
	Kullanım	Uyum	1	4	2,29	0,197	0,902
		Düzen	1	4	2,29	0,171	0,784
	Sosyallik	Çeşitlilik	1	5	2,76	0,206	0,944
		Etkileşim	1	4	2,90	0,168	0,768
Bağlantı	Algılanabilirlik	1	4	2,67	0,199	0,913	
	Kütle/Boşluk Oranı	1	5	3	0,218	1	
Görüntü 11	Konfor	Fiziksel Konfor	1	5	2,52	0,19	0,873
		Manzara Güzelliği	1	5	2,76	0,206	0,944
	Kullanım	Uyum	1	5	3,14	0,278	1,276
		Düzen	1	5	3,19	0,29	1,327
	Sosyallik	Çeşitlilik	1	5	2,95	0,271	1,244
		Etkileşim	1	5	2,76	0,181	0,831
Bağlantı	Algılanabilirlik	1	5	2,9	0,228	1,044	
	Kütle/Boşluk Oranı	1	5	2,48	0,245	1,123	

Çizelge 4: Devamı

Görüntü 12	Konfor	Fiziksel Konfor	1	5	3	0,258	1,183
		Manzara Güzelliği	1	5	2,57	0,281	1,287
	Kullanım	Uyum	1	5	3,1	0,292	1,338
		Düzen	1	5	3,29	0,294	1,347
	Sosyallik	Çeşitlilik	1	5	2,95	0,305	1,396
		Etkileşim	1	4	2,38	0,129	0,59
Bağlantı	Algılanabilirlik	1	3	1,90	0,181	0,831	
	Kütle/Boşluk Oranı	1	3	2,05	0,129	0,59	
Görüntü 13	Konfor	Fiziksel Konfor	1	5	3,52	0,264	1,209
		Manzara Güzelliği	1	5	3,29	0,277	1,271
	Kullanım	Uyum	1	5	3,19	0,264	1,209
		Düzen	1	4	3,14	0,261	1,195
	Sosyallik	Çeşitlilik	1	5	3,52	0,281	1,289
		Etkileşim	1	5	3,57	0,263	1,207
Bağlantı	Algılanabilirlik	1	5	3,71	0,25	1,146	
	Kütle/Boşluk Oranı	1	5	3,14	0,261	1,195	
Görüntü 14	Konfor	Fiziksel Konfor	1	5	3	0,229	1,049
		Manzara Güzelliği	1	5	2,95	0,212	0,973
	Kullanım	Uyum	1	5	3,19	0,264	1,209
		Düzen	1	5	3,24	0,292	1,338
	Sosyallik	Çeşitlilik	1	5	3,10	0,33	1,513
		Etkileşim	1	5	3,19	0,273	1,25
Bağlantı	Algılanabilirlik	1	5	3,19	0,264	1,209	
	Kütle/Boşluk Oranı	1	4	2,10	0,238	1,091	
Görüntü 15	Konfor	Fiziksel Konfor	1	4	2,10	0,217	0,995
		Manzara Güzelliği	1	4	1,90	0,238	1,091
	Kullanım	Uyum	1	5	2,81	0,273	1,25
		Düzen	1	5	2,90	0,3	1,375
	Sosyallik	Çeşitlilik	1	5	2,52	0,29	1,327
		Etkileşim	1	4	2	0,195	0,894
Bağlantı	Algılanabilirlik	1	5	3,52	0,264	1,209	
	Kütle/Boşluk Oranı	1	5	3,29	0,277	1,271	

Çizelge 5 de ise; uzman grubunun foto anket sonuçlarının parametrelere göre belirlenen en yüksek ve en düşük puanlı görüntülere ilişkin aritmetik ortalama değerleri verilmiştir.

Çizelge 5 incelendiğinde, uzman görüşlerine göre parametre bazında alt ölçütler açısından yapılan değerlendirmelerde; fiziksel konfor, manzara güzelliği, uyum, çeşitlilik ve algılanabilirlik açısından en yüksek puanı alan görüntü 13 nolu görsel olmuştur. Fiziksel konfor, manzara güzelliği, uyum, düzen, çeşitlilik ve etkileşim açısından en düşük puanı alan görüntü ise 3 nolu görsel olmuştur.

4. SONUÇLAR

Çalışmada; uzman grubunun Maltepe İlçesi özelinde geçmiş ve günümüz görsellerine dayalı tercihleri kapsamında görsel kalite derecelendirilmesi oluşturabilmek için, Likert ölçütleri kapsamında elde edilen puanlar, yüksek ve düşük olmak üzere parametre bütününde toplanarak, toplam 840 puan üzerinden (yüksek (560-840), orta (280-559), düşük (1-279)) kademelendirilmiştir. Çizelge 6. da uzman tercihleri doğrultusunda elde edilen sonuçlara ilişkin genel değerlendirmeler yapılmıştır.

Çizelge 5: Temel ve alt parametrelere göre en yüksek ve en düşük alan görüntü değerleri

		Temel ve Alt Parametreler							
		Konfor		Kullanım		Sosyallik		Bağlantı	
		Fizik. Konfor	Manzara Güzelliği	Uyum	Düzen	Çeşitlilik	Etkileşim	Algılanabil.	Kütle-Boşl. O.a
Görüntü 1	En düşük								
	En yüksek								
Görüntü 2	En düşük								
	En yüksek								
Görüntü 3	En düşük								
	En yüksek								
Görüntü 4	En düşük								
	En yüksek								
Görüntü 5	En düşük								
	En yüksek								
Görüntü 6	En düşük								
	En yüksek								
Görüntü 7	En düşük								
	En yüksek								
Görüntü 8	En düşük								
	En yüksek								
Görüntü 9	En düşük								
	En yüksek								
Görüntü 10	En düşük								
	En yüksek								
Görüntü 11	En düşük								
	En yüksek								
Görüntü 12	En düşük								
	En yüksek								
Görüntü 13	En düşük								
	En yüksek								
Görüntü 14	En düşük								
	En yüksek								
Görüntü 15	En düşük								
	En yüksek								

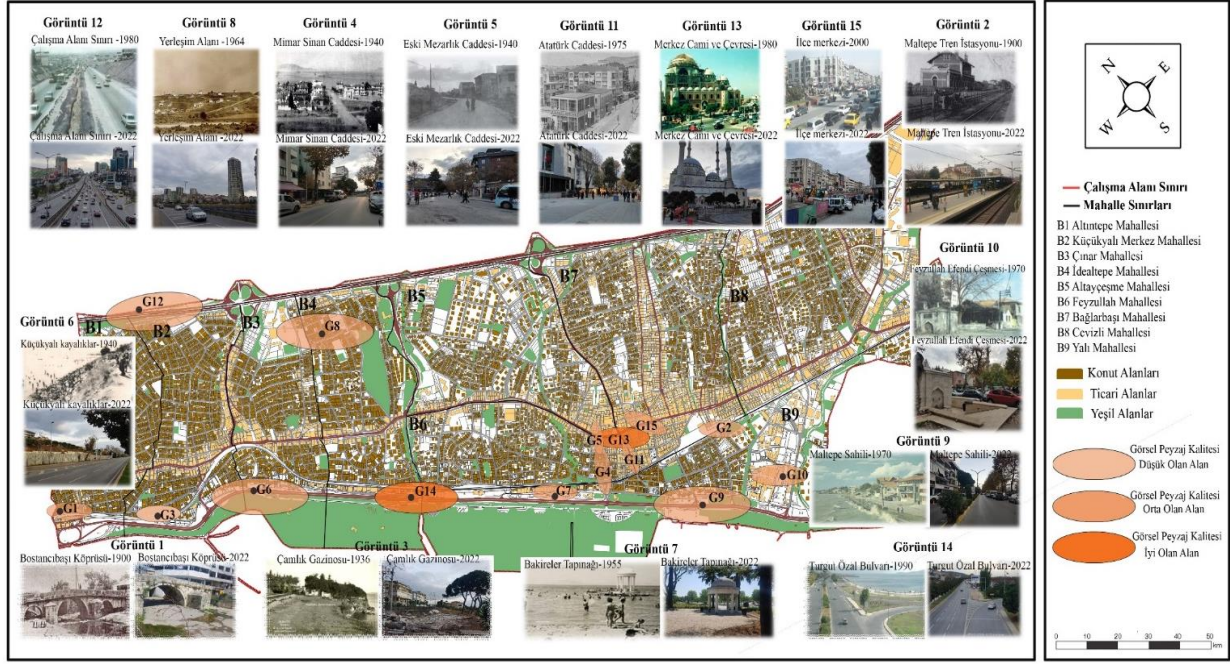
Çizelge 6: Görsel peyzaj kalitesi değerlendirmesi

		Mahalle/ Kamusal Alan	Görüntü No	Puan	Bulgu
DÜŞÜK	GÖRSEL PEYZAJ KALİTESİ	Küçükyalı Mahallesi, Çamlık Gazinosu	Görüntü 3	256	Tarihsel değerinin korunmaması, kamusal alan özelliğini kaybetmesi
		Maltepe İlçesi, Çalışma alan sınırı	Görüntü 12	488	Görsel değişimin yaşanması
Bağlarbaşı Mahallesi, Atatürk Caddesi		Görüntü 11	483	Tarihsel değerinin/dokunun korunmaması, kimlik özelliğini yitirmesi	
Bağlarbaşı Mahallesi, Maltepe Tren İstasyonu		Görüntü 2	473		
Fezullah Mahallesi, Mimar Sinan Caddesi		Görüntü 4	416		
Yalı Mahallesi, Fezullah Efendi Çeşmesi		Görüntü 10	413		
Yalı Mahallesi, Sahil		Görüntü 9	398		
Yalı Mahallesi, Süreyya Plajı		Görüntü 6	390		
Fezullah Mahallesi, İlçe merkezi		Görüntü 15	380		
Fezullah Mahallesi, Mezarlık Caddesi		Görüntü 5	385		
Altıntepe Mahallesi, Bostancıbaşı köprüsü		Görüntü 1	362		
İdealtepe Mahallesi, Yerleşim alanı		Görüntü 8	360		Görsel değişimin yaşanması
Yalı Mahallesi, Bakireler Tapınağı		Görüntü 7	308	Tarihsel değerinin korunmaması	
YÜKSEK		Fezullah Mahallesi, Merkez Camisi	Görüntü 13	569	Estetik ve işlevsel açıdan mekânsal kalitenin geçmişe kıyasla artması
	Yalı Mahallesi, Turgut Özal Bulvarı	Görüntü 14	527		

İlgili parametreler çerçevesinde uzman grubu açısından yapılan tercihlerde, düşük peyzaj değerine sahip olan görüntü 13 nolu görsel olmuştur. İlgili görsel, tarihi öneme sahip Çamlık Gazinosu'nun yakın zamanda işletmesinin yıkılarak mekân özelliğini kaybettiği görüntüyü içermektedir. Bu durum, geçmişte bireylere rekreasyonel aktivite olanağı sağlayarak, tarihi kimlik değerine de etki eden kamusal alanların zamanla işlevini yitirmesi sonucu görsel kimlik değerini de azalttığını göstermektedir. Toplam 12 adet görüntünün (12, 11, 2, 4, 10, 9, 6, 15, 5, 1, 8, 7 nolu görseller) görsel değeri ise orta düzeyde çıkmıştır (Şekil 2).

Geçmiş-günümüz görsellerinde gerek tarihsel doku ve kültürel öğelerin eski değerini yitirmesi gerekse de yapılaşmanın getirdiği değişim görsel peyzaj değerinin değişimine neden olmuştur. Ayrıca ilgili görsellerde yer alan tarihi dokunun nispeten korunarak değişim gösterdiği görülmüştür. 13 ve 14 nolu görseller ise yüksek peyzaj değerine sahip alanlar olarak değerlendirilmiştir. Fezullah Mahallesi'nde hâlihazırda yenilenen ilçe meydanı çalışması ve Yalı Mahallesinde Turgut Özal Bulvarı deniz hattı boyunca kesintisiz devam eden yolun estetik ve işlevsel açıdan günümüze kıyasla olumlu değişim göstermesi uzman grubuna

göre görsel açıdan yüksek kalitede değerlendirilmiştir. Ayrıca ilçenin deniz manzarası etkisi de görsel unsuru güçlendirmiştir (Şekil 2).

Şekil 2: Görsel peyzaj kalite analizi

Sonuç olarak, kamusal alanlarda görsel kimlik ve mekansal kalite ilişkili olup, görsel algıya dayalı olarak memnuniyet düzeyinin analiz edilmesi mekansal kalitenin belirlenmesinde etkili olmuştur. Bu durum birçok çalışmada da vurgulanmıştır (Nijhuis, 2011; Perovic ve Folic 2012; Sharma, 2020; Dai vd., 2021; Aşur, 2022). Bu çerçevede İstanbul/Maltepe İlçesi özelinde kamusal alanların geçmiş ve günümüz görüntülerine dayalı olarak uzman grubu yardımıyla görsel açıdan düşük-orta-yüksek nitelikli peyzajlar belirlenmiş, mekansal kalite parametreleri ile görsel algıya dayalı tercihler arasındaki ilişkiler saptanmıştır. Maltepe özelinde en az ve en çok tercih edilen görüntüler ile en düşük ve en yüksek puan alan parametreler belirlenmiştir. Çalışma kapsamında kamusal alanlara yönelik mekansal parametreler temelinde tanımlanan görsel peyzajlar, kentsel plan ve tasarım süreçlerinde yol gösterici bir nitelik taşıyacaktır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI BEYANI

Yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

YAZARLARIN KATKILARI

M.C.T. : Arazi çalışmaları, yöntem, bulgular, araştırma

T.K. : Kuramsal temeller, yöntem, araştırma, kaynaklar, yazı yazma - gözden geçirme ve düzenleme

Not: Bu çalışma, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalında yürütülen Doktora tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

KAYNAKLAR

- Ai, D., Wang, H., Kuang, D., Zhang, X. & Rao, X. (2024). Measuring pedestrians' moment and building a visual-based attractiveness map of public spaces using smartphones. *Computers, Environment and Urban Systems*, 108, 102070. <https://doi.org/10.1016/j.compenvurbsys.2023.102070>.
- Alan, S. (2009). Measuring the user experience. *Software Quality Professional*, 11, 54. <https://www.proquest.com/scholarly-journals/measuring-userexperience/docview/214067293/se-2>.
- Ardıçoğlu, R. (2024). Tarihi kentsel mekânlarda görsel ve işitsel algının değerlendirilmesi: Palermo Örneği. *The Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 14 (1), 162-179.
- Aşur, F. (2022). Determination of user preferences on visual landscape at urban context: Van/Edremit (Turkey) Example. *Pol. J. Environ. Stud.* 31(2), 1543-1550.
- Carmona, M. (2010). Contemporary public space, part two: classification. *Journal of Urban Design*, 15(2), 157-173.
- Carr, S. (1992). *Public space*. Cambridge University Press.
- Cassatella, C. (2011). Assessing visual and social perceptions of landscape. Cassatella, C., Peano, A., (Eds.). *Landscape Indicators Assessing and Monitoring Landscape Quality* (p.105-140). Dordrecht, Netherlands: Springer.
- Cengiz Taşlı, T., Çelik Turan, A., Eren, B. & Dinç, S. (2023). Kentsel bellek alanlarında mekansal algı değerlendirmesi: Çanakkale Kent Merkezi örneği. *Trakya Mimarlık ve Tasarım Dergisi (Kapu)*, 3(1), 1-25.
- Clifton, K., Ewing, R., Knaap, G.J. & Song, Y. (2008). Quantitative analysis of urban form. *Journal of Urbanism*, 1(1), 5-18.
- Dai, L., Zheng, C., Dong, Z., Yao, Y., Wang, R., Zhang, X., Ren, S., Zhang, J., Song, X. & Guan, Q. (2021). Analyzing the correlation between visual space and residents' psychology in Wuhan, China Using Street-view images and deep-learning technique. *City and Environment Interactions*, 11, 100069. <https://doi.org/10.1016/j.cacint.2021.100069>.
- De Lucio, J.V., Mohamadian, M., Ruiz, J.P., Banayas, J. & Bernaldez, F.G. (1996). Visual landscape exploration as revealed by eye movement tracking. *Landsc. Urban Plan*, 34, 135-142.
- Dodman, D.R. (2004). Nature, power and participation: An exploration of ecology and equity in Kingston, Jamaica. Oxford, UK: University of Oxford.
- Ebenberger, M. & Arnberger, A. (2019). Exploring visual preferences for structural attributes of urban forest stands for restoration and heat relief. *Urban For. Urban Green.*, 41, 272-282.
- English Heritage (2012). *Seeing the history in the view*. Retrieved from <https://thegardenstrust.org/wp-content/uploads/2016/11/EH-Seeing-the-History-in-the-View-with-revision-note-2012-1.pdf>
- European Council (2000). *European Landscape Convention*, European Council. Retrieved from <https://www.coe.int/en/web/landscape/the-european-landscape-convention>
- Ewing, R. & Clemente, O. (2012). *Measuring urban design. metric for liveable places*, (p. 183). Washington, DC: Island Press.
- Fairclough, G., Herlin, IS. & Swanwick, C. (2018). Routledge Handbook of Landscape Character Assessment, (p. 312) Routledge.
- Falihin, M. & N. Hanita, N. M. (2016). Roles of public art in Malaysian urban landscape towards improving quality of life: between aesthetic and functional value. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 222, 872-88.

- Fathi, M.S. & Masnavi, M.R. (2014). Assessing environmental aesthetics of roadside vegetation and scenic beauty of highway landscape: Preferences and perception of motorists. *Int. J. Environ. Res.*, 8, 941–952.
- Foster, N. (2003). *Architecture and sustainability*. Retrieved from <http://www.fosterandpartners.com/media/546486/essay13.pdf>.
- Gavrilidis, A.A., Ciocănea, C.M., Niță, M.R., Onose, D.A. & Năstase, I.I. (2016). Urban landscape quality index – planning tool for evaluating urban landscapes and improving the quality of life. *Procedia Environmental Sciences*, 32, 155 – 167.
- Gehl, J. (1989). A changing street life in a changing society. *Places*, 6 (8), 8-17.
- Guan, X. (2023). The development and transformation of public space from the perspective of spatial flow. *ICMETSS 2022, ASSEHR*, 141–148.
- Hadavi, S. & R. Kaplan, M.R. (2018). Hunter how does perception of nearby nature affect multiple aspects of neighbourhood satisfaction and use patterns? *Landscape Research*, 43 (3), 360-379.
- Hu, X., Zou, X. & Fan, H. (2023). Analysis of landscape influencing factors of urban waterfront greenways based on the scenic beauty estimation method, Taking Tongjian Lake in Hangzhou as an example. *Front. Earth Sci.*, 11, 1211775. <https://doi.org/10.3389/feart.2023.1211775>
- Ivanov, R. (2017). An approach for developing indoor navigation systems for visually impaired people using building information modeling. *Journal of Ambient Intelligence and Smart Environments*, 9 (4), 449-467.
- İnceoğlu, M. & Aytuğ, A. (2009). Kentsel mekanda kalite kavramı. *Megaron*, 4(3), 131-146.
- Jana, M.K. & De, T. (2015). Visual pollution can have a deep degrading effect on urban and suburban community: A study in Few Places of Bengal, India, with special reference to unorganized billboards. *Eur. Sci. J.*, 8, 94–101.
- Jaśkiewicz, M. (2015). Place attachment, place identity and aesthetic appraisal of urban landscape polish. *Psychological Bulletin*, 46(4), 573–578. <https://doi.org/10.1515/ppb-2015-0063>
- Jin, G., Peng, J., Zhang, L. & Zhang, Z. (2023). Understanding land for high-quality development. *J. Geogr. Sci.* 33, 217–221. <https://doi.org/10.3390/land13010103>
- Johansson, M., Sternudd, C. & Ferreira, I. (2015). The workshop: A tool to integrate research on human aspects of sustainable urban design in teaching. *Högskole Utbild.*, 5, 145–157.
- Kentsel Tasarım Rehberi (2016). *Kentsel Tasarım Rehberleri / Araştırma ve Tanımlama*. Cilt I, Ankara: TC. Çevre & Şehircilik Bakanlığı, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Kentsel Tasarım Uygulama & Araştırma Merkezi.
- Kerebel, A., Gélinas, N., Déry, S. & Voigt, A.S. (2019). Munson landscape aesthetic modelling using bayesian networks: Conceptual framework and participatory indicator weighting. *Landscape and Urban Planning*, 185, 258-271.
- Kırkık Aydemir, K.P., Çelikyay, S. & Sarar, Y. (2022). The importance of thresholds in visual perception assesment: examples of İstanbul-Maçka Street. *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 12 (3), 259-282.
- Kürkçüoğlu, E. & Ocaççı, M. (2015). Kentsel dokuda mekânsal yönelme üzerine bir algı-davranış çalışması: Kadıköy Çarşı Bölgesi. *Megaron Journal*. 10(3), 365-388.
- Lange, E. & Legwaila, I. (2012). Visual landscape research—o&rview and outlook. *Chinese Landsc. Archit.*, 28, 5–14.
- Lynch, K. (1984). Reconsidering the image of the city. Rodwin, L., Hollister, R.M. (Eds.), *Cities of the Mind: Images and themes of the City in the Social Science (pp. 151-161)*, New York: Plenum Press.
- Maltepe Belediyesi (2022). *Maltepe Belediyesi arşivi*. Maltepe Belediyesi.
- Martins Gnecco, V., Pigliautile, I. & Pisello A.L. (2023). Long-term thermal comfort monitoring via wearable sensing techniques: Correlation between environmental metrics and subjecti& perception. *Sensors*, 23 (2), 576.
- Mehta, V. (2014). Evaluating public space. *Journal of Urban Design*, 19(1), 53-88.

- Misthos, L.M., Krassanakis, V., Merlemis, N. & Kesidis, A.L. (2023). Modeling the visual landscape: a review on approaches, methods and techniques. *Sensors*, 23(19), 8135. <https://doi.org/10.3390/s23198135>
- Mohamed, N., Othman, N. & Ariffin, M.H. (2012). Value of nature in life: Landscape visual quality assessment at rainforest trail, Penang. *Procedia Soc. Behav. Sci.* 50, 667–674.
- Moulaert, F., Van Dyck, B., Khan, A.Z. & Schreurs, J. (2013). Building a meta-framework to ‘address’ spatial quality. *International Planning Studies*, 18 (3–4), 389–409.
- Nadal, L. (2000). Discourses of urban public space, USA 1960–1995 A historical critique. [Ph.D. Thesis], Columbia University, New York, USA.
- Nasar, J.L. (1990). The evaluative image of the city. *J. Am. Plan. Assoc.*, 56, 41–53.
- Nijhuis, S. & Reitsma, M. (2011). Landscape policy and visual landscape assessment: the province of Noord-Holland as A case study. *Research in Urbanism Series*, 2, 229–259.
- Nijhuis, S. (2011). Visual research in landscape architecture. *Res. Urban. Ser.* 2, 103–145.
- Nijhuis, S., Nijhuis, S., Van, LR. & Antrop, M. (2011). Exploring visual landscapes. *Introduction. Research in Urbanism Series.*, 2(1), 15–39.
- Onuncu Kalkınma Planı (2013). *Onuncu Kalkınma Planı*. Ankara: T.C. Kalkınma Bakanlığı.
- Perovic, S. & Folic N. K. (2012). Visual perception of public open spaces in Niksic. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 68, 921-933.
- Project for Public Spaces (PPS) (2000). *How to turn a place around: a handbook of creating successful public spaces*. New York: Project For Public Space. Retrieved from <https://www.pps.org/>
- Qi, Z., Duan, J., Su, H., Fan, Z. & Lan, W. (2023). Using crowdsourcing images to assess visual quality of urban landscapes: A case study of Xiamen Island. *Ecological Indicators*, 154, 110793. <http://doi:10.1016/j.ecolind.2023.110793>
- Ringas, D., Christopoulou, E. & Stefanidakis, M. (2011). Urban memory in space and time. Styliaras, G., Koukopoulos D., Lazarinis, F. (Eds.), *Handbook of research on technologies and cultural heritage*. Information Science Reference.
- Rossetti, T., Lobel, H., Rocco, V. & Hurtubia, R. (2019). Explaining subjecti& perceptions of public spaces as a function of the built environment: A massi& data approach. *Landscape and Urban Planning*, 181, 169-178.
- Sharma, V. (2020). *Visual identity as a solution to urban challenges in Mumbai India*. Feb 06-07, Part VII.
- Sottini, V.A., Barbierato, E., Bernetti, I., Capecci, I., Cipollaro, M., Sacchelli, S. & Saragosa, C. (2018). Urban landscape assessment: A perceptual approach combining virtual reality and crowdsourced photo geodata. *AESTIMUM*, 73, 147-171.
- Stamps, A.E. (2004). Mystery, complexity, legibility and coherence: a meta-analysis. *Journal of Environmental Psychology*, 24 (1), 1-16.
- Subiza-Pérez, M., Hauru, K., Korpela, K., Haapala, A. & Lehvävirta, S. (2019). Percei&d environmental aesthetic qualities scale (PEAQS) – A self-report tool for the evaluation of green-blue spaces. *Urban For. Urban Green.*, 43, 12638. <https://doi.org/10.1016/j.ufug.2019.126383>
- Swietek, A.R. & Zumwal, M. (2023). Visual capital: evaluating building-le&l visual landscape quality at scale. *Landscape and Urban Planning*, 240, 104880. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2023.104880>
- Tak (2018). *Yaşayan sokak rehberi*. Tak Kartal Tasarım Araştırma Katılım (s. 152). Kartal Belediyesi yayını. <https://kentselstrateji.com/>.
- Tang, J. & Long, Y. 2018. Measuring visual quality of street space and its temporal variation: Methodology and its application in the Hutong Area in Beijing. *Landsc. Urban Plan.*, 191, 103436. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2018.09.015>

- Tudor, C. & England, N. (2014). *An approach to landscape character assessment*. London: Natural England, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/691184/landscape-character-assessment.pdf.
- UNESCO World Heritage Centre (2011). *Recommendation on the historic urban landscape*. Retrieved from <https://whc.unesco.org/en/hul/>.
- Url 1 (2023). Erişim adresi: <https://www.soylentidergi.com/kultur-101-antik-yunanda-kulturel-yasam-nasildi/>
- Url 2 (2023). Erişim adresi: <https://yapidergisi.com/kamusal-alan%E2%80%89-%E2%80%89ozel-alan-etkilesimi/>
- Url 3 (2023). Erişim adresi: Urban Development. <https://www.worldbank.org/en/topic/urbandevelopment/overview>
- Url 4 (2023). Erişim adresi: <https://www.hafencity.com/en/overview/about-hafencity>
- Url 5 (2023). Erişim adresi: <https://sourceable.net/stunning-forshaw-opens-on-sydneys-biggest-urban-renewal-project/>
- Url 6 (2023). Erişim adresi <https://www.publicspace.org/works/-/project/k127-zollverein-park>
- Uzun, M. (2021). Antropojenik kaynaklı jeomorfolojik değişimlerin oluşmasındaki faktörlerin coğrafi analizi: Maltepe İlçesi- İstanbul örneği. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 16 (56), 389-418.
- Ünker, A. (2013). *Fotograflarla dünden bugüne Maltepe*. İstanbul: Maltepe Belediyesi Kültür Yayını.
- Vlad, L.B. (2009). Urban aesthetics: emergence and development. *Theor. Empir. Res. Urban Manag.*, 4, 73–78.
- Vukomanovic, J., Singh, K.K., Petrasova, A. & Vogler, J.B. (2018). Not seeing the forest for the trees: Modeling exurban viewscales with LiDAR. *Landsc. Urban Plan.* 170, 169–176.
- Wartmann, F.M., Frick, J., Kienast, F. & Hunziker, M. (2021). Factors influencing visual landscape quality perceived by the public. results from a national survey. *Landsc. Urban Plan.* 208, 104024. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2020.104024>.
- Yun, Y. & Malek, N.A. (2024). Research on the application evaluation system of IP visual images in leisure agricultural landscape settings (pp.1-25). *International Conference of Heritage Conservation and Sustainable Management (ICHCSM 2024)*.
- Zhou, H., Liu, L., Lan, M., Zhu, W., Song, G., Jing, F., Zhong, Y., Su, Z. & Gu, X. (2021). Using google street view imagery to capture micro built environment characteristics in Drug Places, Compared With Street Robbery. *Comput. Environ. Urban Syst.*, 88, 101631. <https://doi.org/10.1016/j.compenvurbsys.2021.101631>.
- Zulestari, A., Hasriyanti, N. & Ruslan, I. (2018). Design guidelines for urban aesthetic to strengthen visual quality at town corridor in Pontianak city center (pp. 39-48). *Built Environment, Science and Technology International Conference*. Retrieved from <https://www.scitepress.org/Papers/2018/89050/89050.pdf>.